

**BRONISŁAW KRZYSZTOF
MILAN LUKÁČ
MAREK BRZÓZKA
PETER NIŽŇANSKÝ
VÍT BOJŇANSKÝ
KRZYSZTOF KRZYSZTOF**

Jeźdźcy Apokalipsy

Rzeźbiarze z krajów Grupy Wyszehradzkiej

KONSULAT GENERALNY REPUBLIKI SŁOWACKIEJ W KRAKOWIE
KONSULAT GENERALNY WĘGIER W KRAKOWIE
INSTYTUT SŁOWACKI W WARSZAWIE
INSTYTUT KULTURY WILLA DECJUSZA
TOWARZYSTWO ARTYSTÓW SŁOWACJI

Jeźdźcy Apokalipsy

Rzeźbiarze z krajów Grupy Wyszehradzkiej

BRONISŁAW KRZYSZTOF
MILAN LUKÁČ
MAREK BRZÓZKA
PETER NIŽŇANSKÝ
VÍT BOJŇANSKÝ
KRZYSZTOF KRZYSZTOF

Willi Decjusza, Kraków
2.7. – 31.8.2023

Autor projektu: Bronisław Krzysztof
Kurator i tekst: Mária Horváthová

Zdjęcia: Archiwum autorów
Tłumaczenie: Elżbieta Góra-Brzegowska
Grafika: Jarmila Zdráhalová
Druk: FO ART Sp. z o.o., Bratysława

2023

ISBN 978-80-8209-034-8

Peter Nižňanský: **Trzeci jeździec Apokalipsy**. 2021
Ołówek i marker. 40 x 60 cm

Jeźdźcy Apokalipsy

Jeźdźcy Apokalipsy to postacie biblijne wspomniane w ostatniej, 27 księdze Nowego Testamentu, Objawieniu św. Jana. Rozdział przynosi apokaliptyczną opowieść o Księdze Życia w prawej ręce Boga, zapieczętowanej siedmioma pieczęciami. Złamanie pierwszych czterech pieczęci otwiera drogę czterem jeźdźcom, którzy niosą ze sobą katastrofę, zniszczenie i śmierć oraz zwiastują sąd ostateczny. Postacie niebiańskich apokaliptycznych jeźdźców, ich broń, ich konie i ich kolor nawiązują do tekstów Nowego Testamentu i symbolizują cierpienia, które dotkną świat. Wizja czterech bezlitosnych i groźnych wojowników galopujących przez kraj oraz niesione przez nich zniszczenia, przez wieki znajdowały swoje imponujące artystyczne odbicie w dziełach anonimowych autorów średniowiecznych, iluminowanych rękopisach oraz w świątynnych freskach, w tajemniczych arrasach z Angers, a później w mistrzowskich miedziorytach Albrechta Dürera i obrazach Hieronima Boscha.

W dzisiejszych pełnych sprzeczności czasach temat ten jest niezwykle aktualny, nie tylko ze względu na swoją złożoność artystyczną i siłę perswazji, ale także ze względu na uniwersalne przesłanie dla ludzkości. Znany polski rzeźbiarz Bronisław Krzysztof od ponad dekady poświęca tej tematyce swoje rysunki, medale i rzeźby. W 2020 roku zainicjował projekt Jeźdźcy Apokalipsy, w który zaangażował innych twórców z krajów Grupy Wyszehradzkiej: Petra Nižňanskego z Czech, Marka Brzózki z Węgier i Milana Lukáča ze Słowacji. Każdy z nich miał za zadanie stworzyć własną wizję jednego z czterech apokaliptycznych jeźdźców wymienionych w Objawieniu św. Jana w rysunku i rzeźbie. Tak powstały fascynujące, ekspresyjne dzieła sztuki przedstawiające konia i jeźdźcę wraz z symbolami apokaliptycznej zagłady: wagą, łukiem i mieczem.

Autorzy po raz pierwszy zaprezentowali swoje prace w 2021 roku w Bielsku-Białej, później we Wrocławiu, Bratysławie i wreszcie w Budapeszcie, gdzie na wystawie można było znaleźć również prace słowackiego rzeźbiarza Víta Bojňanského. O tym, że nie jest to zamknięta koncepcja wystawy, świadczy fakt, że dziś w Willi Decjusza w Krakowie do projektu dołączył kolejny polski rzeźbiarz Krzysztof Krzysztof, który swoją twórczą, symboliczną wizją Jeźdźcy Apokalipsy wnosi nową metaforyczną kontynuację apokaliptycznej opowieści. ■

MÁRIA HORVÁTHOVÁ

BRONISŁAW KRZYSZTOF

Pierwszy jeździec Apokalipsy. 2021. Brąz. wys. 42 cm

Urodził się 21 czerwca 1956 roku w Mszanie Górnej. W 1981 r. ukończył studia na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (prof. Jerzy Jarnuszkiewicz). Mieszka i pracuje w Bielsku – Białej, zajmuje się rzeźbą kameralną i monumentalną, medalierstwem, rysunkiem, plakatem i grafiką, a także pracuje jako nauczyciel. Przez 25 lat pracował jako projektant w firmie Sisley Cosmetics w Paryżu, a swoje prace prezentował na licznych wystawach w kraju i za granicą. Uzyskał wiele krajowych i międzynarodowych nagród, zwłaszcza w 1986 roku złoty medal na VII. Biennale Internazionale del Bronzetto Dantesca w Rawennie oraz w 2008 roku Złoty Krzyż Zasługi Prezydenta RP. Jego prace są częścią wielu publicznych i prywatnych kolekcji.

Bronisław Krzysztof w 2002 roku stworzył serię medali z motywem apokaliptycznych jeźdźców. Pomysł artystycznego portretowania ich postaci zaowocował kilkoma, wręcz monumentalnymi koncepcjami, które niestety nie zostały zrealizowane. Na przełomie drugiej dekady skoncentrował się więc na nowym projekcie wystawienniczym, do którego zaangażował swoich kolegów, rzeźbiarzy z krajów Grupy Wyszehradzkiej. Głównym zadaniem było twórcze przedstawienie w rysunku i materiale rzeźbiarskim trzech podstawowych bodźców identyfikacyjnych: konia, jeźdźcę oraz jednoznacznego symbolu wspomnianego w Objawieniu św. Jana. Oczywiście każdy artysta w swojej interpretacji figury niebieskiego jeźdźcy podporządkował się własnej kreatywności i własnemu językowi rzeźbiarskiemu, starając się szczególnie wykorzystać atmosferę tajemniczości i grozy, przeczcucia rychłego wyginięcia i dramatycznie – ekspresyjną pilność tego poselstwa.

Sam Bronisław Krzysztof skupił się głównie na postaci pierwszego jeźdźcy Apokalipsy, który galopuje po kraju na białym koniu, siejąc terror i zarazę, a jego łuk symbolizuje zdobywcę. Wspinający się koń, nawiązujący swoją realistyczną morfologią do klasycznych brązów autora jest uchwycony w ekspresyjnej dynamice ruchu, ale stylizowana postać jeźdźcy w hełmie z powiewającymi pióropuszcami, luźno niosącego łuk, wywołuje w swojej nieruchomej anonimowości mrozące poczucie całkowitej destrukcji. Bronisław Krzysztof stworzył także postać czwartego jeźdźcy Apokalipsy – Śmierć siedzącą na płowym koniu, która z uniesionym mieczem galopuje przez zrujnowany kraj i pozostawia za sobą świat umarłych. Białe gips i złoty miecz potęgują efekt tego złowrogo przesłania. Autor uchwycił również podobną dynamiczną sylwetkę konia i jeźdźcy w swoich pastelowych szkicach.

Pierwszy jeździec Apokalipsy. 2021. Pastel. 70 x 50 cm

Urodził się 29 września 1962 roku w Bojnicach. W latach 1981 – 1987 studiował w Wyższej Szkole Sztuk Pięknych w Bratysławie na wydziale rzeźby reliefowej i figuralnej (prof. Ladislav Snopek, prof. Ján Kulich), a w latach 1985-1986 w l'École nationale supérieure des Beaux-Arts w Paryżu (prof. Jean Cardot). Mieszka w Bratysławie i poświęca się monumentalnej i kameralnej twórczości rzeźbiarskiej, rysunkowi, malarstwu i technikom graficznym. Od 1988 roku jest nauczycielem akademickim, docentem i od roku 2011 Kierownikiem Instytutu Sztuk Pięknych i Multimediów Wydziału Architektury i Wzornictwa Słowackiego Uniwersytetu Technicznego. Brał udział w niezliczonych wystawach w kraju i za granicą, jego dzieła są reprezentowane w zbiorach galerii i wielu ważnych osobistości, zwłaszcza w krajach frankofońskich. Otrzymał kilka nagród, nagrodę Martina Benki (1988), nagrodę Paula Louisa Weilera (1990), nagrodę Prix Itineraire (1998).

Postać konia była dla słowackiego rzeźbiarza Milana Lukáča już od jego twórczych początków wielkim wyzwaniem, które przyjął z wyjątkową szlachetnością. Świadczy o tym również jedna z jego wczesnych realizacji, którą dziś można znaleźć na wystawie stałej Muzeum Sztuki Danubiana. Dziesięć lat później stworzył on na jubileuszową wystawę Habsburgów w zamku Halbturm wspaniały jeździecki tors zwycięskiego księcia. Jednakowo konsekwentnie skoncentrował się także na niebiańskim jeźdźcu Apokalipsy, który został przywołany na świat przez złamanie drugiej pieczęci na Księdze Życia. Galopował na ognistym koniu jako uosobieniu wojny. Ma moc odebrać światu pokój i rozpętać wzajemną rzeź, jego ognisty koń pali wszystko, co żyje, a ziemia trzęsie się pod jego ciężkimi kopytami. Autor przedstawił go jako zwycięzcę, z bliznami z walk, który dumnie kroczy w pozie rzymskiego cesarza z uniesionym mieczem. Widoczne ślady płomienia, spoin metalowych i deformacji kształtów, fragmenty znalezionych przedmiotów zatopione w modelowanych elementach, niezwykła patetyczność oraz ekspresja gestu i wyrazu, są obrazem demonicznej postaci obdarzonej władzą nad życiem i śmiercią. Równie imponujące są Lukáčove szkice rzeźbiarskie wykonane techniką monotypii.

Drugi jeździec Apokalipsy. 2021. Monotypia. 46,5 x 81,5 cm

MILAN LUKÁČ

Drugi jeździec Apokalipsy. 2021. Brąz. wys. 60 cm

MAREK BRZÓZKA

Trzeci jeździec Apokalipsy. 2021
Brąz. wys. 35 cm

Trzeci jeździec Apokalipsy. 2021
Brąz. wys. 35 cm

Urodził się 25 grudnia 1983 roku w Segedynie, gdzie uczył się w Gimnazjum, a w latach 2002 – 2003 w Artystycznym Gimnazjum im. Istvána Tomörkény'ego specjalizował się w rzeźbie dekoracyjnej. W styczniu 2003 roku przebywał na stypendium na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W latach 2003 – 2008 studiował na Akademii Sztuk Pięknych w Budapeszcie w pracowni rzeźby figuratywnej (prof. Kő Pál i asystent Gálhid Péter). W 2006 roku w ramach programu Erasmus odbył pobyt studyjny na Akademii Sztuk Pięknych w Monachium (prof. Hermann Pitz). Od 2013 roku kontynuuje studia doktoranckie na Magyar Képzőművészeti Egyetem w Budapeszcie. Mieszka i tworzy w Segedynie, zajmuje się rzeźbą monumentalną i kameralną oraz rysunkiem, a także pracuje jako nauczyciel. Ma na swoim koncie liczne wystawy indywidualne i zbiorowe oraz monumentalne realizacje.

Marek Brzózka to młody węgierski rzeźbiarz, którego twórczość inspirowana jest głównie postacią ludzką w różnych sytuacjach życiowych. Od ogromnych ceramicznych głów, przez figuratywne kompozycje będące refleksją codziennego życia i wręcz ekwilibrystyczne pasjanse z metaforycznym akcentem, aż po konceptualne projekty i instalacje. W jego kameralnej twórczości rzeźbiarskiej ważną rolę odgrywa problem równowagi, ruchu i balansu. Charakteryzuje go także podkreślenie kontrastu różnych materiałów, brązu, kamienia, ceramiki polichromowanej, a zwłaszcza gęstych form rzeźbiarskich i konturów. W projekcie Apokaliptycznych jeźdźców wybrał symboliczny charakter Głodu, który zapanuje nad światem po złamaniu trzeciej pieczęci. Przyjeżdża na czarnym koniu z wagami w rękach, przy akompaniamencie głosów obwieszczających żałośnie skromne racje żywieniowe jęczmienia i pszenicy, poniżej granicy przeżycia. Autor przedstawia go w chwili, gdy jego czarny koń spokojnie „spasa” wyludniony kraj dotknięty zarazą i wojną, a jeździec na swoich barkach zamiast wag poszukuje równowagi w balansie wyimaginowanych ciężarów ziemskich trudów i niedostatków.

MAREK BRZÓZKA

Trzeci jeździec Apokalipsy. 2021. Ołówek i marker. 46,5 x 81,5 cm

Urodził się 7 lipca 1956 roku w Dunajskej Stredzie. W latach 1971 – 1978 uczył się w Szkole Przemysłu Artystycznego w Bratysławie. W latach 1978 – 1984 studiował na Akademii Sztuk Pięknych w Pradze w pracowni prof. Jiří Bradáček, a w 1981 roku odbył staż w Berlinie w Hochschule der Künste. Mieszka i tworzy w Pradze, poświęca się rzeźbie monumentalnej i kameralnej oraz renowacji i twórczości medalierskiej. Uczestniczył w licznych sympozjach rzeźbiarskich w Czechach i na Słowacji, ma na swoim koncie dziesiątki wystaw indywidualnych i zbiorowych. Jego dzieła znajdują się w licznych kolekcjach publicznych i prywatnych w kraju i za granicą.

Peter Nižňanský jest rzeźbiarzem o silnej wrażliwości humanistycznej, a jego prace mają potężny ładunek filozoficzno-metaforyczny. Jest przede wszystkim figuralistą, a ludzka postać jest tematem przewodnim jego prac. Zajmuje się nią głównie w realistycznych kształtach, ale widoczne są też przebiccia w sferę abstrakcji artystycznej. Jego imponujące figury z brązu są modelowane w opływowych, płynnych liniach i odciążonych bryłach, które pomimo ziemskiej grawitacji wydają się unosić w powietrzu. Także jego czarny jeździec, który po złamaniu trzeciej pieczęci zstąpił z niebios na świat, przelatuje jak wicher przez kraj i sprowadza głód na opustoszałą i spaloną ziemię. Autor sportretował swojego jeźdźcę i konia w wyjątkowym momencie ruchu z rozpostartym płaszczem bez zahamowań, z wyraźną świadomością, że miarka służąca do dzielenia jęczmienia i pszenicy na dzienną pensję, którą niesie na swoim ramieniu zamiast symbolicznych wag, jest już dawno pusta i za nim idzie tylko śmierć. On sam postrzega tę postać jako metaforę zdevastowanych krajów, które w XXI wieku można znaleźć w wielu miejscach na naszym globie. Ten mroczny motyw rozwinął z pełną mocą w swoim przekonującym i pełnym pasji szkicu Czarnego Jeźdźcy.

Trzeci jeździec Apokalipsy. 2021
Ołówek i marker. 60 x 40 cm

PETER NIŽŇANSKÝ

Trzeci jeździec Apokalipsy. 2021. Brąz. wys. 45 cm

VÍT BOJŇANSKÝ

Jeździec Apokalipsy. 2021
Granit i brąz. wys. 50 cm

Ostatni jeździec Apokalipsy. 2021
Granit i brąz. wys. 60 cm

Urodził się 14 października 1962 roku w Bratysławie, gdzie w latach 1977 – 1981 studiował w Średniej Szkole Przemysłu Artystycznego na Wydziale Snycerstwa u prof. Ludwika Korkoša. W latach 1981 – 1987 studiował na Akademii Sztuk Pięknych w Bratysławie na Wydziale Rzeźby u prof. Jana Kulicha. Mieszka i tworzy w Bratysławie – Záhorskiej Bystrzycy i poświęca się rzeźbie i malarstwu oraz realizacjom monumentalnym. Ma za sobą liczne wystawy indywidualne i zbiorowe na Słowacji i za granicą, a jego prace znajdują się w wielu kolekcjach publicznych i prywatnych. Regularnie uczestniczy w krajowych i zagranicznych sympozjach rzeźbiarskich.

Vít Bojňanský w swojej rzeźbiarskiej twórczości często łączy metal z naturalnymi materiałami, łączy brąz, stal nierdzewną czy żelazo z drewnem i kamieniem, później ze szkłem i akrylem. Często posługuje się też kolorem jako środkiem wyrazu lub nieoczekiwanym akcentem, którym podkreśla wymowną metaforę i symbolikę swoich rzeźb. Są to ludzkie postacie, łanie i rumaki, łodzie i ryby, a często także obiekty architektoniczne i abstrakcyjne. W latach 2020 – 2021, w opresyjnej atmosferze covidu, stworzył kolekcję kameralnych i monumentalnych postaci koni, które stały się dla niego symbolem tego trudnego okresu, ale także jego metaforyczną tarczą obronną oraz reakcją i drogą do znalezienia rozwiązań. Piękne, opływowe kształty końskich ciał wykonanych ze szlachetnego kamienia, tu wypolerowanego i wygładzonego, gdzie indziej pozostawionego w nieprzetworzonej, szorstkiej formie, autor zestawiał z błyszczącymi brązowymi szczytami i głowami wspinających się i rżących dzikich koni, symbolizujących ucieczkę i wyzwolenie. Niektóre z tych koni pozostały spokojne i milczące, inne zamieniły się w apokaliptyczne widma. Niektóre z nich porzuciły swoich jeźdźców, ale nadal noszą uniesione miecze, przypominające uzbrojone drony szturmowe. Ale na samym końcu, kiedy wszystkie pieczęcie Księgi Życia zostają złamane, przychodzi ten, który nosi postać Ukrzyżowanego i ponownie daje światu nadzieję i wyzwolenie, wypełniając w ten sposób przesłanie Objawienia św. Jana.

VÍT BOJŇANSKÝ

Ostatni jeździec Apokalipsy. 2021
Ołówek i marker. 60 x 40 cm

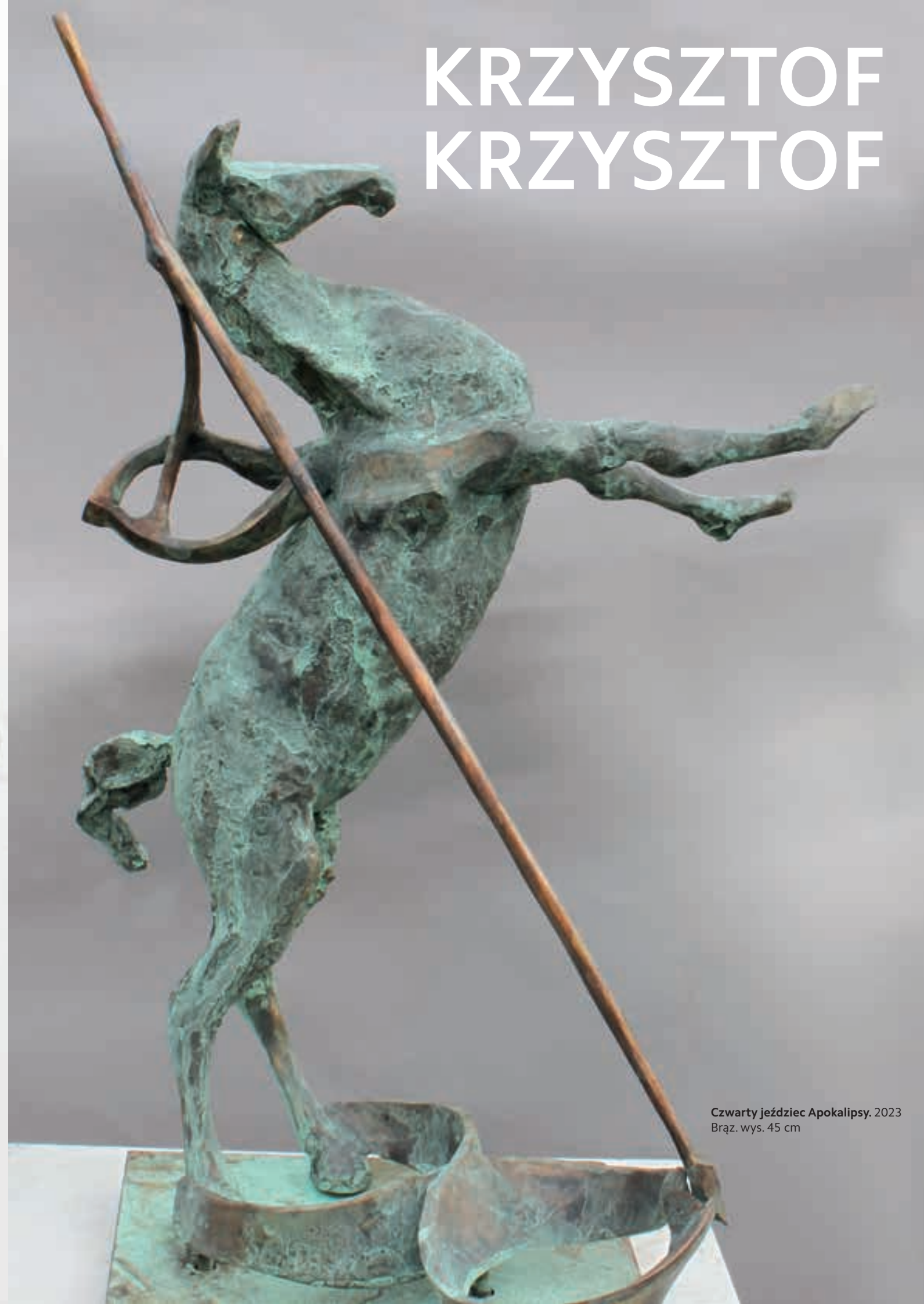
Urodził się 18 stycznia 1980 roku w Bielsku Białej. W latach 1996-2000 uczył się w Państwowym Liceum Plastycznym im. A. Kenara w Zakopanem, a w latach 2000 – 2005 na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w pracowni prof. Jana Kucza. W latach 2002 – 2003 w ramach programu ERASMUS przebywał na półrocznym stypendium na Universität der Kunst w Berlinie u prof. Davida Evisona i Yoshimiego Hashimoto. W latach 2007 – 2008 przebywał na stypendium w Narodowym Centrum Kultury w San Francisco, gdzie nakręcił szereg filmów dokumentalnych o artystach. W latach 2014 – 2017 ukończył studia doktoranckie na University of Ulster w Belfaście w Irlandii Północnej. Mieszka w Bielsku-Białej i zajmuje się rzeźbą, malarstwem, obiektami przestrzennymi, wideo-performansami, twórczością filmową zorientowaną na sztuki wizualne i wydarzenia artystyczne, a także i teorię sztuki. Jest autorem wielu profesjonalnych opracowań, publikacji i wykładów. Ma za sobą bogatą działalność wystawienniczą, brał udział w licznych sympozjach, festiwalach filmowych, zdobył kilka nominacji i nagród.

Krzysztof Krzysztof jest artystą multimedialnym, który swoje działania koncentruje nie tylko na twórczości artystycznej, ale także na interdyscyplinarnych badaniach i wykładach. Zajmuje się eksperymentalnym wideo i malarstwem, gdzie wykorzystuje kontrastujące kolory akrylu, a jego morfologia przechodzi od kompozycji figuratywnych do swobodnej abstrakcji. W swojej twórczości rzeźbiarskiej kładzie nacisk na interakcję z przestrzenią publiczną i wzajemne powiązanie z danym obiektem. Pracuje z różnymi, często naturalnymi materiałami, takimi jak drewno, kamień, żwir, różny gruz, sporadycznie także brąz, żywica epoksydowa, beton, często używając koloru lub liternictwa. W ostatnim czasie koncentruje się na „eksplorowaniu przecięć sztuki i nauki”. Dlatego też rozumie Apokalipsę jako „wyjątkowy tekst w kontekście innych kultur, który w wyjątkowy sposób zachowuje temat zwerbalizowanego końca ludzkości jako część większego procesu”. Niektórzy uczeni postrzegają postać czwartego jeźdźcy jako Jezusa, a w interpretacji Krzysztofa to właśnie czwarty jeździec jest personifikowany jako symbol niekończącej się wędrówki, w której śmierć i czas uosabiają wyłącznie ludzkie pojęcia.

Czwarty jeździec Apokalipsy. 2023
Ołówek i marker. 60 x 40 cm

KRZYSZTOF KRZYSZTOF

Czwarty jeździec Apokalipsy. 2023
Brąz. wys. 45 cm

Apokalyptickí jazdci

Apokalyptickí jazdci sú biblické postavy, o ktorých sa zmieňuje posledná, 27. kniha Nového zákona Zjavenie svätého Jána. Kapitola prináša apokalyptický príbeh o Knihe života v pravej ruke Boha, ktorá je zapečatená siedmimi pečatami. Rozlomenie prvých štyroch pečatí otvorí cestu štyrom jazdcom, ktorí prinášajú so sebou pohromu, záhubu a smrť a sú predzvestou posledného súdu. Postavy nebeských apokalyptických jazdcov, ich zbrane, ich kone i ich farba odkazujú na novozákonné texty a symbolizujú utrpenie, ktoré zasiahne svet. Vízia štyroch nelútostných a hrozivých bojovníkov cválajúcich krajinou a skaza, ktorú priniesli, nachádzala celé stáročia svoje pôsobivé výtvarné reflexie v dielach anonymných autorov stredovekých iluminovaných rukopisov a v chrámových freskách, v tajuplných tapisériách z Angers a neskôr v majstrovských medirytinách Albrechta Dürera a obrazoch Hieronyma Boscha.

V dnešnej rozporuplnej dobe je táto téma výsostne aktuálna nielen pre svoju výtvarnú náročnosť a presvedčivosť, ale i pre svoj všeobecne platný univerzálny odkaz ľudstvu. Známý poľský sochár Bronisław Krzysztof sa jej venuje viac ako desaťrocie vo svojich kresbách, medailách i sochách. V roku 2020 inicioval projekt Apokalyptickí jazdci, do ktorého zapojil ďalších autorov z krajín Vyšehradskej štvorky: Petra Nižňanského z Českej republiky, Mareka Brzózku z Maďarska a Milana Lukáča zo Slovenska. Každý z nich mal vytvoriť v kresbe a soche vlastnú víziu podoby jedného zo štyroch apokalyptických jazdcov, spomenutých v Zjavení svätého Jána. Vznikli tak presvedčivé expresívne umelecké diela, ktoré zobrazujú koňa a jazdca spolu s ich symbolmi apokalyptickej skazy: s lukom, mečmi a váhami.

Autori svoje diela prvýkrát predstavili v roku 2021 v Bielsku-Bialej, neskôr vo Vroclave, potom v Bratislave a napokon v Budapešti, kde sme na výstave našli i diela slovenského sochára Víta Bojňanského.

Že nejde o uzavretý výstavný koncept dokladá skutočnosť, že dnes sa vo Ville Deczius v Krakove zapojil do projektu i ďalší poľský sochár Krzysztof Krzysztof, ktorý svojou kreatívnou symbolickou víziou Apokalyptického jazdca prináša nové metaforické pokračovanie apokalyptického príbehu.

Bronisław Krzysztof vytvoril v roku 2002 sériu medailí s témou apokalyptických jazdcov. Myšlienka výtvarne stvárniť ich postavy vyústila do niekoľkých, až monumentálnych konceptov, ktoré však neboli realizované. Na prelome druhého desaťročia sa preto sústredil na nový výstavný projekt, do ktorého zaangažoval svojich kolegov, sochárov z krajín Vyšehradskej štvorky. Základným zadáním bolo kreatívne zobraziť v kresbe i v sochárskom materiáli tri základné identifikačné stimuly: koňa, jazdca a jednoznačný symbol spomenutý v Zjavení sv. Jána. Samozrejme, že každý umelec sa vo svojej interpretácii postavy nebeského jazdca podriadil vlastnej kreativite i vlastnému sochárskemu jazyku, snažiac sa využiť najmä tajuplnú a hrozivú atmosféru, predtuchu hroziaceho zániku i dramaticko-expresívnu naliehavosť tohto posolstva.

Samotný Bronisław Krzysztof sa sústredil najmä na postavu prvého jazdca Apokalypsy, ktorý cvála na bielom koni krajinou, rozsieva hrôzu a mor a jeho luk symbolizuje dobyvateľa. Vzpínajúci sa kôň, nadväzujúci svojím realistickým tvaroslovím na klasické autorove bronzы je zachytený v expresívnej dynamike pohybu, ale štylizovaná postava jazdca v čakove s vlajúcimi chocholmi, voľne nesúceho luk, evokuje vo svojej nehybnej anonymite mrazivý pocit dokonanej skazy. Bronisław Krzysztof stvárnil aj postavu štvrtého jazdca Apokalypsy, Smrť sediacu na plavom koni, ktorá so svojím útočiacim mečom cvála zničenou krajinou a zanecháva za sebou svet mŕtvych. Biela sadra a zlatý meč umocňujú účinok tohto hrozivého posolstva. Podobnú dynamickú siluetu koňa i jazdca zachytáva autor i vo svojich pastelových skiciach.

Postava koňa bola pre slovenského sochára **Milana Lukáča** už od jeho tvorivých začiatkov veľkou výzvou, ktorej sa zhostil s jedinečnou noblesou. Svedčí o tom i jedna z jeho raných realizácií, ktorú dnes nájdeme v stálej expozícii múzea Danubiana. O desať rokov neskôr vytvoril pre jubilejnú výstavu Habsburgovcov na zámku Halbturm veľkolepé jazdecké torzo víťazného vojvodu. Rovnako dôsledne sa sústredil i na nebeského jazdca Apokalypsy, ktorého privolalo na svet rozlomenie druhej pečate na Knihe života. Pricválal na ohnivom koni ako stelesnenie vojny. Má moc vziať svetu mier a rozpútať vzájomné vraždenie, jeho ohnivý kôň spaľuje všetko živé a pod jeho ťažkým kopytami sa otriasa zem. Autor ho stvárnil ako víťaza, s jazvami z bojov, ktorý hrdó kráča v póze rímskeho cisára so vztýčeným mečom. Priznané stopy plameňa, kovové zvary a deštrukcia tvarov, fragmenty nájdených predmetov vsadené do modelovaných prvkov, pozoruhodná patina a expresia gesta i výrazu, to je obraz démonickej postavy obdarenej mocou nad životom i smrťou. Rovnako pôsobivé sú i Lukáčove sochárske skice, realizované technikou monotypie.

Marek Brzózka je mladý maďarský sochár, ktorý sa vo svojej tvorbe inšpiruje hlavne ľudskou postavou v rozmanitých životných situáciách. Od veľkorysých keramických hláv cez figurálne kompozície, ktoré sú reflexiou bežného života, a priam ekvilibristické solitéry s metaforickým akcentom, až po konceptuálne projekty a inštalácie. V jeho komornej sochárskej tvorbe zohráva významnú úlohu problém rovnováhy, pohybu i balansu. Charakterizuje ho i zdôrazňovanie kontrastu rozmanitých materiálov, bronzu, kameňa, polychrómovanej keramiky, a najmä hutné sochárske formy a obrysy. V projekte Apokalyptických jazdcov si vybral symbolickú postavu Hladomoru, ktorý ovládne svet po rozlomení tretej pečate. Prichádza na čiernom koni s váhami v rukách za sprievodu hlasov, ktoré hlásajú žalostne skromný prídel základných potravín jačmeňa a pšenice pod hranicou prežitia. Autor ho zobrazuje v okamihu, keď jeho čierny kôň pokojne „spása“ ľudoprázdnu krajinu usúženú morom a vojnou, a jazdec namiesto váh hľadá rovnováhu v balanse s pomyselnou ťarchou svetských útrap a nedostatku na svojich ramenách.

Peter Nižňanský je sochár s výrazným humanistickým cítením a jeho tvorba má silný filozoficko-metaforický náboj. Je predovšetkým figuralistom a ľudská postava je určujúcou témou jeho diel. Pojednáva ju zväčša v realistických tvaroch, ale evidentné sú i presahy do sféry výtvarnej abstrakcie. Jeho pôsobivé bronzové postavy sú modelované v oblých plynulých líniiach a odlahčených objemoch, ktoré navzdory zemskej tiaži akoby plávali vzduchom. I jeho čierny jazdec, ktorý sa po rozlomení tretej pečate zniesol z nebies na svet, letí ako víchor krajinou a na spustnutú a spálenú zem prináša hladomor. Autor svojho jazdca i koňa stvárnil v jedinečnom okamihu pohybu s rozviatym plášťom a bez zábran s jasným vedomím, že merica slúžiaca na rozdeľovanie jačmeňa a pšenice za dennú mzdu, ktorú nesie na svojom pleci namiesto symbolických váh, je už dávno prázdna a za ním už prichádza len smrť. On sám túto postavu vníma ako metaforu zdevastovaných krajín, ktoré v 21. storočí nájdeme na mnohých miestach našej zemegule. Tento temný motív rozvinul v plnej sile aj vo svojej presvedčivej a vášnivej skici Čierneho jazdca.

Vít Bojňanský vo svojej sochárskej tvorbe často kombinuje kov s prírodnými materiálmi, spája bronz, antikoro alebo železo s drevom a kameňom, neskôr i so sklom a akrylom. Často používa i farbu ako výrazový prostriedok či nečakaný akcent, ktorým umocňuje významové metaforы a symboliku svojich sóch. Sú to ľudské postavy, paripy i tátoše, lode i ryby a často i architektonické a abstraktné objekty. V rokoch 2020 – 2021 v tiesnivej atmosfére kovidu vytvoril kolekciu komorných i monumentálnych postáv koní, ktoré sa stali pre neho symbolom tohto ťaživého obdobia, ale zároveň i jeho metaforickým obranným štítom aj reakciou a cestou k hľadaniu východísk. Krásne oblé tvary konských tiel z ušľachtitého kameňa, kde tu vyľštené a vyhladené, inde ponechané v neopracovanej rudimentárnej podobe, autor spojil so žiarivými bronzovými šijami a hlavami vzpínajúcich sa a erdžiacich divokých koní, symbolizujúcich únik a vyslobodenie. Niektoré z týchto koní zostali pokojné a mlkve, iné sa zmenili na apokalyptické príznaky. Niektoré z nich zhodili svojich jazdcov, ale ďalej nesú vztýčené meče, pripomínajúc ozbrojené útočné drony. No úplne nakoniec, keď sa zlomia všetky pečate Knihy života, prichádza ten, ktorý nesie postavu Ukrižovaného a dáva svetu znova nádej a vyslobodenie, čím napĺňa odkaz Zjavenia sv. Jána.

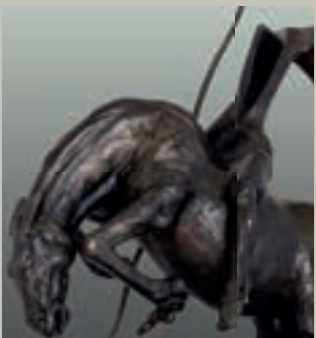
Krzysztof Krzysztof sa narodil 18. januára 1980 v meste Bielsko-Biała. V rokoch 1996 – 2000 študoval na Štátnej strednej umeleckej škole A. Kenara v Zakopanom a v rokoch 2000 – 2005 na sochárskom oddelení Akadémie výtvarných umení vo Varšave v ateliéri prof. Ján Kucza. V rokoch 2002 – 2003 bol v rámci programu ERASMUS na polročnom štipendijnom pobyte na Universität der Kunst v Berlíne u prof. Davida Evisona a Yoshimi Hashimotu. V rokoch 2007 – 2008 bol na štipendijnom pobyte Národného centra pre kultúru v San Franciscu, kde nakrútil množstvo dokumentov o umelcoch. V rokoch 2014 – 2017 absolvoval doktorandské štúdium na Ulsterskej univerzite v Belfaste v Severnom Írsku.

Žije v meste Bielsko-Biala a venuje sa sochárstvu, maľbe, priestorovým objektom, video – performanciám a filmovej tvorbe, orientovanej na výtvarné umenie i umelecké dianie, ako i teórii umenia. Je autorom mnohých odborných štúdií, publikácií i prednášok. Má za sebou bohaté výstavné aktivity, zúčastnil sa na početných sympóziách, filmových festivaloch a získal viaceré nominácie a ocenenia.

Krzysztof Krzysztof je multimediálny umelec, ktorý svoje aktivity sústreďuje nielen na umeleckú tvorbu, ale i na interdisciplinárny výskum a prednáškovú činnosť. Venuje sa experimentálnemu videu a maľbe kde využíva kontrastnú farebnosť akrylu a jeho tvaroslovie smeruje od figurálnych kompozícií smerom k voľnej abstrakcii. V sochárskej tvorbe kladie do popredia interakciu s verejným priestorom a vzájomné prepojenie na daný objekt. Pracuje s rozmanitými, často prírodnými materiálmi ako drevo, kameň, štrk, rozmanité drviny, sporadicky i bronz, epoxid, betón, často s využitím farby či písma.

V ostatnom období sa sústreďuje na „skúmanie priesečníkov umenia a vedy“. Aj preto chápe Apokalypsu ako „výnimočný text v kontexte iných kultúr, ktorý jedinečným spôsobom uchováva tému verbalizovaného konca ľudstva ako súčasť väčšieho procesu“. Niektorí učenci vnímajú postavu štvrtého jazdca ako Ježiša a v Krzysztofovej interpretácii je práve štvrtý jazdec zosobnený ako symbol nekonečnej cesty, kde sú práve smrť a čas výlučne ľudskými pojmami. ■

MÁRIA HORVÁTHOVÁ

MÁRIA HORVÁTHOVÁ

Urodziła się 18 stycznia 1951 roku w Modrom Kameni.

W latach 1969 – 1974 studiowała historię sztuki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu J. A. Komeňskiego w Bratysławie. W latach 1974 – 1982 i 1990 – 1993 pracowała w Słowackiej Galerii Narodowej. W latach 1982 – 1990 była Dyrektorem Galerii Młodych. W 1990 roku zakłada i całe trzy dekady prowadzi agencję ARS TOUR, która koncentruje się na przygotowywaniu profesjonalnych dróg studyjnych w dziedzinie sztuk plastycznych i architektury, a która umożliwia wielu artystom i architektom bezpośredni kontakt z europejską sztuką i kulturą.

W 1994 roku została Sekretarzem nowo powstałego Stowarzyszenia Artystów Słowacji i do tej pory organizuje działalność tego stowarzyszenia jako kurator wystaw i kierownik programowy. W latach 1995 – 1997 jako Dyrektor Fundacji Mikuláša Galandu wraz z kolegami ze Związku Artystów Słowackich założyła i nadal prowadzi pracownię artystów słowackich w Cité internationale des arts w Paryżu (prezentacje wystawowe 2000, 2005, 2011, 2016).

Mieszka w Bratysławie. W latach 1974 – 2022 była kuratorką ponad trzystu wystaw na Słowacji i za granicą. Była kuratorką kolekcji słowackiej na Biennale Sztuki w Wenecji (1997) oraz kuratorką i koordynatorką dużych projektów wystawienniczych w Moskwie, Londynie, Paryżu, Monachium, obecnie w Seulu i Tokio. Jest członkiem Rady Funduszu Sztuk Pięknych, a obecnie jest także kuratorem Galerii Sztuki Carlton Savoy, Galérie Zámocká 22 i Galerii Ružinovská. Jest autorką wielu katalogów, opracowań fachowych i kilku monografii.

Za wystawy, działalność i publikacje w roku 1985 otrzymała nagrodę im. Martina Benki, w roku 1998 Nagrodę Ministra Kultury Republiki Słowackiej, w roku 2010 Nagrodę M. T. Mitrovskiego, w roku 2013 Nagrodę Mariána Városa, w roku 2016 Nagrodę Imra Weinera Kráľa.

WILLA DECJUSZA

Fot. P. Vallet

Willa wybudowana w latach trzydziestych XVI wieku pod Krakowem na Woli Justowskiej jest jednym z najpiękniejszych i najbardziej znanych przykładów architektury rezydencjonalnej w Polsce.

Kompleks pałacowo-parkowy obejmuje Willę Decjusza i dwie oficyny. Oficyna nazywana Domem Łaskiego powstała podczas rozbudowy w pierwszej połowie XVII wieku w okresie, gdy właścicielami terenu była rodzina Lubomirskich. Dom Erazma jest współczesną realizacją, wybudowaną w latach 1999-2000, malowniczo usytuowaną w pobliżu bramy wjazdowej. Nazwa budynku związana jest z postacią Erazma z Rotterdamu, jednego z czołowych humanistów renesansu, z którym poglądy wymieniał Justus Ludwik Decjusz, twórca historycznego założenia Willi Decjusza. Dzieje Willi Decjusza przeplatały się z historią Polski i losami wielkich rodów, czyniąc z niej świadka ważnych wydarzeń, wzniosłych momentów i epokowych przemian. Na przestrzeni wieków Willa pełniła rolę centrum kulturalnego, ale też popadała w ruinę i zapomnienie. Nigdy jednak nie straciła swojego ducha i pierwotnego zamysłu Justusa Decjusza oraz jego syna Ludwika Decjusza Młodszego, aby było to miejsce wymiany myśli oraz ostoja tolerancji i wolności.

Od 1996 roku w zespole pałacowym programy kulturalno-edukacyjne realizuje Stowarzyszenie Willa Decjusza. W 2019 roku opiekę nad zabytkiem przejął Instytut Kultury Willa Decjusza – instytucja kultury Miasta Krakowa, którego ideą podejmowanych działań są dialog i współpraca międzynarodowa.

Jeźdźcy Apokalipsy

Rzeźbiarze z krajów
Grupy Wyszehradzkiej

Bronisław Krzysztof
Czwarty jeździec Apokalipsy. 2021
Gips, wys. 40 cm